

MAGRUPİ’NİN ESERLERİNDE KARACAOĞLAN’IN İZLERİ*

Türkmenistan sahasının büyük şairi Magrupi(Marufi), Oğuz-Türkmen şiir geleneğinin şöhretli bir temsilcisi olarak tanınmaktadır. Magrupi, sanatkârane biçimde işleyerek kaleme aldığı pek çok “aydım-goşgı(türkü-koşma)” ve destanları Türkmenistan Türklerinin edebiyat tarihine kazandırmıştır. Oğuz-Türkmen şiiri yazılı ve sözlü gelenekten beslenmektedir. Bu geleneğin ulu şairlerden biri de Karacaoğlan’dır. XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Karacaoğlan’ın koşmaları *Oğuz-Türkmen* topluluklarının yaşadığı bütün coğrafyalarda yayılmıştır. Tarihî süreç içinde Karacaoğlan’la altı asırdan beri yaşayan Oğuz-Türkmen şiir geleneği dilden dile, nesilden nesle aktarılarak Magrupi’ye kadar ulaşmıştır. Magrupi ve ondan sonra gelen şairler bu geleneğin bayrağını zamanımıza kadar taşımışlardır. Karacaoğlan’ın edebî mirası, Oğuz-Türkmen şairleri arasında hiç eskimeyen ve her zaman ilham alınan manevî zenginliğimiz olarak değerlendirilmektedir.

Karacaoğlan’ın şiirlerinde olduğu gibi Magrupi de şiirleriyle insanları, aşkta ve sevgide samimiyete, dürüstlük ve mertliğe, dostluk ve kardeşliğe, fikir ve gönül birliğine davet etmektedir. Karacaoğlan ile Magrupi’nin koşmalarındaki genetik paralellik her iki şairin de Oğuz Türkmen şiir geleneğine mensup olmasının yanı sıra, aynı zamanda eski devirlerdeki, ruh ve yaşayış birliğinden kaynaklanmaktadır. Karacaoğlan, Osmanlı devleti döneminde

* Bu bildiri 2-3 Mayıs 2006 tarihinde Aşkabat’da düzenlenen “Mukaddes Ruhname ve Garajaoğlanyň Edebi Mirasy Umumyadamzat Ruhly Gymmatlyklarynyň Ulgamynda/The Sacred Rukhnama and The Literary Heritage of Garajaoğlan in the System of Universal Spiritual Values of the Humanity” adlı sempozyumda sunulmuştur.

Anadolu'dan başlayarak Balkanlar ve bütün Ortadoğu'yu, Magrupi ise Türkmenistan'ın uçsuz bucaksız sahralarını dolaşmıştır. Bundan dolayı her iki şairimiz de bu yurtların sosyal ve ferdi olaylarını, güzellerini, şehir, dağ, ova ve derelerini, eserlerinde ahenkli bir dille işlemiş ve bize miras bırakmıştır. Bu mirası derinliğine öğrenmek ve öğretmek hem Türkmen, hem de Türk edebiyat araştırmacılarının önünde duran asıl meselelerden biridir.

Karacaoğlan ve Magrupi'nin şiirlerinde, içinde yaşadıkları halkın dünyaya, insan ve eşyaya bakışının, toplum hayatının olumlu ve olumsuz yönlerinin, ciddi bir sanat endişesi ve estetik yaklaşımla ifade edildiği görülmektedir. Bu ifade ve etkileme biçimi de sanatçı duyarlılığının bir göstergesidir. Bu yazımızda konu, yapı ve söyleyiş özelliklerinde hareketle Karacaoğlan ile Magrupi'nin şiirlerindeki paralellikler çeşitli örnekler ışığında ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Örnek:

Karacaoğlan	Magrupi
İndim seyr eyledim Frengistanı	Yolum düşdi Gızılbaşın iline
İlleri var bizim ile benzemez	İlleriñ bar biziñ ile meñzemez
Levin tutmuş goncaları	Lalavlaşar, biz düşmezmiz tiline
Dillerin var bizim dile benzemez	Tilleriñ bar biziñ tile meñzemez
Göllerinde kuğuları yüzüşür	Gözelleri birbirinden sövmeli
Meşesinde sığınları böğrüşür	Yüzleri gazalı, gözi sürmeli,
Güzelleri türkü söyler çığırışır	Bağlarınıñ tarıpını diymeli
Dilleri var bizim dile benzemez	Güllerin bar biziñ güle meñzemez
Seyr edüben gelir Karadeniz'i	Sähralarıñ bardır yazı yabanlı,
Kanları yok, sarı sarı benizi	Avratlarıñ vardır yası dabanlı
Övün etmiş, kara domuz etini	Mingeniñ çoğgadır- kaşka kovanlı
Dinleri var bizim dine benzemez	Mallarıñ bar biziñ mala meñzemez

Akılları yoktur küfre uyarlar Mähremlerim bardır simin sakaklı
 İmanları yoktur, cana kıyarlar Aşpezlerim bardır tilla tabaklı
 Başlarında siyah şapka giyerler Burunlarıñ gıllıdur, ağzın gapaklı
 Beğleri var bizim beğe benzemez. Beglerin bar, bizin gula meñzemez

...

Karac'oğlan eydür dosta darılmaz Yusup Beg yat eder Şir-i Huda'nı
 Hasta oldum hatırcığım sorulmaz Sen kâpir sen, bize getir imanı,
 Vatan tutup bu yerlerde kalınmaz Dovzah erer yezitlerin mekanı,
 İlleri var bizim ile benzemez¹ Dinleriñ bar, biziiñ dine meñzemez.²

Karacaoğlan'ınki ile paralellik arz eden bu şiir, Magrupi tarafından tasnif edilen *Yusup-Ahmet (Bozoğlan) Destanı*'nda yer almış ve destanın merkezi kahramanı Yusup Beg'in ağzından verilmiştir. *Magrupi, Devletyar, Seyfü'l-müluk-Methü'l-cemal* ile *Ali Beg-Bali Beg* adlı eserlerinde olduğu gibi Yusup- Ahmet Destanı'nın tapşırma mısraında da daima kahramanların ağzıyla şiir söyler. Magrupi'nin bu şiirindeki dördüncü dörtlük, ikinci dörtlülükle; üçüncü dörtlük de ikinci dörtlülükle yer değiştirdiğinde söz varlığı ve muhteva bakımından Karacaoğlan'ın aynı redifli şiiriyle ortaklığı belirgin bir şekilde dikkati çeker. Ayrıca Magrupi'nin şiirindeki dörtlük sayısı Karacaoğlan'ınkinden bir fazladır. Bu iki şiir arasındaki paralelliği sağlayan hususlar nelerdir? Oğuz-Türkmen şairleri, eserlerini farklı fonetik özelliklere sahip lehçelerle kaleme alsalar da dillerinin yapı ve kök bakımında müşterekliğiyle aynı ruh hali ve yaşama biçiminin sonucu olarak paralel şiirler üretmelerini tabii karşılamak gerekir. Ancak Hazar ötesi ve Anadolu Türkmenlerinin birbirleriyle Sovyetler Birliği dönemi dışında yüzyıllar boyunca ipek yolunda işleyen kervanlar, tüccarlar, gezgin şairler, hacca gidip gelenler, askerler, âlimler, öğrenciler ve seyyahlar yoluyla sürekli iletişim kurup haberleştiklerini pek çok örneğe dayanarak söyleyebiliriz. Bu sebeple Karacaoğlan'ın eserleri gerek sözlü, gerekse yazılı gelenek yoluyla Türkmenistan sahasına ulaşmış ve ata yurdunda sevilip

¹ Karaer, Mustafa Necati, *Karacaoğlan*, Ankara, 1988, s. 140; Öztelli Cahit, *Karacaoğlan, Bütün Şiirleri*, 5. basım, İstanbul, 1974, s. 354.

² Özkan, İsa, *Yusuf Bey-Ahmet Bey (Bozoğlan) Destanı*, Ankara, 1989, s. 284.

yayılmıştır. Bunu Türkmenistan'daki Karacaoğlan'la ilgili Arap harfli el yazmaları da desteklemektedir.³ Dolayısıyla Magrupi ve diğer Türkmen şairleri arasında Karacaoğlan'ın şiirleri çok beğenilmiş, hem usta malı olarak sözlü gelenekte söylenmiş; hem de şairlerin yeni şiirlerine ilham kaynağı olmuştur. Hatta eski Osmanlı Devleti sahasında farklı yüzyıllarda Karacaoğlan adıyla birden fazla şairin ortaya çıkması da Karacaoğlan'ın şiirindeki sanat gücünün etkili bir çekim merkezi oluşturarak Oğuz-Türkmen toplulukları arasında bir ekole dönüşmesine bağlıdır. Türkmenistan'daki XIX. yüzyıldaki iki Karacaoğlan'ı da buna eklersek Karacaoğlanların sayısı beşten fazla olacaktır.⁴

Karacaoğlan ile Magrupi sözlü şiir geleneğinden yetişip bu vadide sanatlarıyla haklı bir şöhrete sahip olan iki rind aşk şairidir. İhtiyarlık vaktinde dahi gönlü güzellerden geçmeyen her iki şair, kız ve gelinlerin vasfını samimî bir üslûpla dile getirir.

Karacaoğlan:

Karacaoğlan der, öldüğüm bilsinler,
Toplansınlar, namazımı kılsınlar
Mazarımı yol üstüne salsınlar
Geçerken uğrasın yolu kızların

Donadaydım yeşil ile al ile
Besleyeydim şeker ile bal ile
Boğum boğum al kınalı el ile
Gelin olup bize gelesi kızlar⁵

Magrupi:

Yüzün gören bolar bende
Sabr-ı karar galmaz anda
İlçi bolup gelen munda
Geñeşdar, keyvanı gızlar.

Zülüplerine gövher dakan,
Gamza bilen gaşın kakan,
Gollarına hına yakan
Yigitlerin canı gızlar⁶

³ Garaca Oğlan, *Saçların Gara Dälmidir*, Aşgabat, 1994.

⁴ "Garacaoğlan" *Türkmen Edebiyatının Tarihi I. Tom, Orta Asırlar Dövrünüñ Edebi Mirası*, Aşgabat, 1975, s. 455.

⁵ Öztelli Cahit, *Karacaoğlan, Bütün Şiirleri*, 5. bs, İstanbul, 1974, s. 187.

⁶ Özkan, *a.g.e.*, s. 393.

Her iki şairin diliyle güzeller, övülmüş yüceltilmiştir. Karacaoğlan da, Magrupi de, yaylak-kışlak hayatını sürdüren veya yerleşik hayata geçen Türkmen toplumunun ortak bilinç altındaki güzellere gönül verirler. Karacaoğlan ile Magrupi *kapır* kadınlarına değil, Türkmen güzellerine âşıktır. Her ikisi de “kanları olmayan sarı benizli, yassı dabanlı” farklı milletlerden olan hanımlardan hoşlanmazlar. Bu özellikleriyle farklı yüzyıllarda yaşayan her iki şair de sevgisinde milli ve yerlidir. Onların gözünde, dilinde ve ruhunda Türkmen güzellerinin kaşı, gözü, yanakları, dudakları ve bütün vücut azaları peri kızlarınıninki kadar muntazamdır.

Karacaoğlan:

Magrupi:

Havayı da deli gönül havayı
Ay doğmadan şavkı vurdu ovayı
Türkmen kızı katarlamış mayayı
Çekip gider, bir gözleri sürmeli⁷

Pervana dek men aylansam başına
Canım gurban etsem galam gaşına
Men kayılam seniñ eden işiñe
İlçi bolup munda gelen Garagöz⁸

Karacaoğlan'ın şiirlerindeki güzeller, Klasik Türk edebiyatındaki gibi soyut ve bütünüyle idealize edilmiş tipler değildir. Karacaoğlan'ın güzelleri, elma yanaklarıyla, kınalı elleriyle tomur tomur terleyen şakaklarıyla hayatın içinden çıkmış kanlı-canlı Türkmen kızlarıdır. Ancak bir şiirinde Karacaoğlan gördüğü güzel bir Arap kızına geçici bir hevesle şiir söylemiştir. Bunun dışındaki bütün şiirleri Türkmen güzellerinedir. Karacaoğlan dünya edebiyatının en önemli lirik şairlerinden biridir. Gelin ve kızların fiziki güzellikleri Magrupi ile onun dilinde ve sazlarının telinde anlam kazanmıştır. Karacaoğlan materyalist epiküryenler gibi yemeye içmeye düşkün, kederi reddeden ve kadınları bütünüyle bir zevk aracı olarak gören anlayışa sahip değildir. O, Allah'a iman etmekten ve İslâm dinine bağlılıktan da hiç bir zaman vazgeçmez. Magrupi ise, islâm dinini bir yaşama biçimi olarak kabul ettiği gibi,

⁷ Öztelli Cahit, *a.g.e.*, s. 85.

⁸ Özkan, *a.g.e.*, s. 333.

halka doğru şekilde telkini de bir vazife kabul eder. Magrupi'nin bu özelliği destan ve şiirlerinde açıkça yansımıştır.

Karacaoğlan	Magrupi
Kadir Mevlam senden bir dileğim var,	Kadir Alla dergahına baş urdım
Muhannes kuluna muhtaç eyleme,	Benin gibi bikeslere pena ber
Cennet-i âlâyı nasip et bana	Durnaları bugün sana tapşırırım,
Sırat köprüsünden yolum bağlama ⁹	Hastalara ecizlerge pena ber, ¹⁰
Şu dünyaya gelen adem oğlanı	Muhametdir garıp immat gereği
Allah deyip ölse gerektir	Ali imiş işbu dinin direği
Çıkardılar cenazemi yumağa	Ahir Hakdan Magrupi'nin dileği
İmam namazımı kılsa gerektir.	Evvela abray, ahır iman ¹¹
Kacaoğlan der hey gidi ustalar	Kur'an okap manı bersin
Dua eylen geri dönsün hastalar	İslam için gılıç ursın
Dünyada ettiğim gizli nesnelere	Dövletyarın oyunın görsin
Hak katında ayan olsa gerektir ¹²	Ol Sarıhan İşan gelsin ¹³
Karacaoğlan der ki, ismim öğerler	Bir adın Rahımdır, bir adın Rahman
Ağı oldu yediğimiz şekerler,	Sen öziñ yetişgin garıp yerlerde
Güzel sever diye isnad ederler	Käbänin sütünü handan-ı mendan
Benim Hak'tan özge sevdiğim mi var? ¹⁴	Sen öziñ yetişgin garıp yerlerde ¹⁵

Karacaoğlan bir saz şairi olarak meclislerde sadece güzelleri tasvir etmez. O, Osmanlı Devleti'nin geniş coğrafyasında ilden ile,

⁹ Öztelli, *a.g.e.*, s. 333.

¹⁰ Özkan, *a.g.e.*, s. 258.

¹¹ *Dessanlar*, Aşgabat, 1982, s. 8.

¹² Öztelli, *a.g.e.* s. 347.

¹³ Magrupi, *Dövletyar*, *Dessandan Bölekler*, Aşgabat, 1943, s. 12.

¹⁴ Öztelli, *a.g.e.* s. 189.

¹⁵ Özkan, *a.g.e.*, s. 273.

obadan obaya gezerken büyük sıkıntılar yaşamış, ayrılığı derinden hissederek şiirine yansıtmıştır. Karacaoğlan'ın Türk edebiyatında gurbet ve ayrılık temasını işleyen şiirleri günümüzde hala sevilen, zevkle söylenen ve dinlenen türküler olarak yaşamaktadır. Magrupi'nin ise şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla maceralı hayatı çoğunlukla gurbette, hatta belki de esaretle geçmiştir. Dolayısıyla göçer-evli yaşama tarzının getirdiği şartlar sebebiyle Magrupi ve Karacaoğlan bir mekana yerleşip bağlandıktan kısa bir süre sonra başka bir yayla veya obaya gitmek zorunda kalmıştır. Her iki şairin “ayrılık” redifli şiiri, yaşadıkları dönemin ruh halini aksettirmesi bakımından dikkat çekicidir:

Karacaoğlan	Magrupi
Seyyah oldum gezdim gurbet illeri	Bağrım boldı para para
Kâr etti bağrıma yeter ayrılık	Zalım, ayralık-ayralık
Söyleyeyim başa gelen halleri	Yüređime saldı yara
Ölümden çok çektim beter ayrılık	Zalım ayralık, ayralık
Şu aşkın ateşi sönmüyor serde	Hasret bilen ömrüm geçdi,
Ah çeker ağlarım gezdiğim yerde	Gören günlerim kâyişdi
Ben burda kalmışım dost gurbet elde	Ölümge beraber işdi
Beni ilden ile atar ayrılık	Zalım ayralık, ayralık.
Karacaoğlan der ki terkin vericek	Yusup Beg aydar, şul zaman
Ötüşür bülbüller gonca gülicek	Ayralık ölümden yaman
Ben burda yar orada böyle kalıcak	Munda bolmuş ahırzaman
İster ölüm olsun ister ayrılık ¹⁶	Zalım ayralık, ayralık ¹⁷

Karacaoğlan ve Magrupi, seyahat ettiği yurtlardaki dağlara ve akarsulara şiirler söylemişlerdir. Bu iki şairin şiirlerinde tabiat bir ayrıntı ve süs değil içinde yaşanan tabii ortamın bir parçasıdır.

¹⁶ Öztelli, Cahit, *a.g.e.*, s. 106.

¹⁷ Özkan, *a.g.e.*, s. 344-345.

Karacaoğlan ve Magrupi, şiirlerinde ırmak ve dağlar ile âdetâ konuşur. İçinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için onlardan işi kolay kılması için ricada bulunur. Karacaoğlan ve Magrupi'nin eserlerinde sırası geldikçe ırmakların coşkunluğu, dağların yüceliği övülür, diğer vasıfları bir bir sayılır. Karacaoğlan'da Ahır, Ali, Ala, Ak, Bolkar, Bey, Binboğa, Erciyes, Kara, Kozan, Hasan, Demir Kazık, Eğri, Koç, Kırklar, Laleli, Konur, Gavur, Keşiş gibi dağlar Barçın, Tekir, Kervan, Gökçebel gibi yaylalar, Kızılırmak, Ceyhun, Zamantı, Kızılöz, gibi ırmak adları kaydedilmektedir. Magrupi'da ise, Hasar, Hasır, Peşe, Esger, Baba, Balaman, Sulduz, Balkan, Kaf gibi birçoğu gerçek diğerleri itibari olan dağ adları ile Etrek, Gürgen gibi sular anılmıştır:

Evvel bahar yaz ayları doğunca	Oval bahar gelip geçtim,
..	Bizin dağlar, Peşe dağlar,
Ulu sular köptük atıp çoşunda	Gızılbaşa bendi boldım
Geçemem artıyor figanım dağlar	Belet-belen goşa dağlar
Yücesinde namlı namlı karın var,	Ses-sen beyler seyilgâhi
Seni yaylayacak zamanım dağlar,	Özin dağlar patışahı
Başından aşmağa yoktur takatim	Büzlükleren gademgahi
Kalmadı dizimde dermanım dağlar	Yol üstünden aşa dağlar
Yaz gelince soğuk pınarlar akar	Şir-i pelenler yörmeğe
Bitmiş geyik göbeği hoşça kokar	Yolbarslar dövrän sürmeğe
Salınıp güzelim seyrana çıkar	Çiltenler sohbet gurmağa
Gördükçe artıyor figanım dağlar	Her bin küncin köşe dağlar ¹⁸
Medet Allah'ı seversen,	Boz bulanık akan Gürgen
Gel imdi dilber gel imdi,	Akma dur indi-dur indi
Hasretinden ciğerciğim	Önimizden çıkan Gürgen
Delindi, dilber delindi	Akma dur indi-dur indi ¹⁹

¹⁸ Özkan, *a.g.e.*, 205.

Coştu Karacaoğlan coştu	Arzın yetirdin hanına
Aşk deryasını boydan aştı	Gel yet köñül armanına
Bir gül idin çağın geçti	Kast edip şirin canıña
Bul imdi dilber, bul imdi. ²⁰	Nasibänden görgin indi.

Karacaoğlan, Anadolu'da kısmen yerleşik düzene geçen, bir yandan da yaylak ve kışlak hayat tarzını devam ettiren Oğuz-Türkmen topluluklarının kültürel, ekonomik ve askeri dinamizmini siyasî bir yapı olan kendi devletleriyle taçlandığı dönemde yaşamıştır. Dolayısıyla Karacaoğlan Osmanlı Devletinde halkın sosyal ve kültürel yapısının değişip dönüşmeye başladığı bir ortamda bireyin gönlündeki aşkı ifadeye yönelmiş ve bunu kendisinden hareketle ustaca işleyerek yeni bir edebî çığır açmıştır. O, genel olarak Türk edebiyatında müteakip yüzyıllarda artık kahramanlık destanlarının yanında aşkı eksen kabul eden hikâye türünün de ilk kıvılcımlarını çakmıştır. Buna rağmen onun şiirlerinde Goroğlu Destanı'nın "*keleşleri*" ile bir çeşit savaşa hazırlık tatbikatı olan olan "*sıyın geyik*" avları da yer alır.²¹ Karacaoğlan'ın sayısı pek fazla olamamakla birlikte kahramanlık ve yiğitliği tema olarak öne çıkardığı şiirleri de bulunmaktadır. Ancak Magrupi, Türkmenistan sahasında Türkmenlerin siyasî, ekonomik ve kültürel varlıklarını sürdürmek için konar-göçerliğe dayalı yoğun mücadelelerinin ortaya çıkardığı yaşayışın tabii sonucu olarak kahramanlığı ve alp tipini şiirlerinde öne çıkarır. O, böylelikle Türkmen gençlerine toprağı vatanlaştırmak ve bağımsızlık için kahramanlığı bir hedef olarak gösterir:

Benim sözüüm yiğit olan yiğide	Söves bir toy-da bayramdır
Yiğit olan muntazırdır öğüde	Ol kimse serinden geçer,
Ben yiğit isterim fırka dağıda	Yiğitlik baş gün dövrandır,
Yiğidin başında duman olmalı	Müddetli yerinden geçer ²²

¹⁹ Özkan, *a.g.e.*, s. 367.

²⁰ Öztelli Cahit, *Karacaoğlan Bütün Şiirleri*, 5. bs., İstanbul, 1974, s. XL.

²¹ Karaer, Mustafa Necati, *Karacaoğlan*, Ankara, 1988, s. 100.

²² Magrupi, *Dövletyar, Dessandan Bölekler*, Aşgabat, 1943, s. 37.

Yiğit olan yiğit kurt gibi bakar	Başım gurban goç yiğidiñ serine
Düşmanı görünce ayağa kalkar	Elli altmış namart degmez birine
Kapar mızrağını meydan çıkar	Muhannesiñ ölisiniñ görine
Yiğidin ardında duran olmalı	Cana bir daş atñ Hak Resul için

Karacaoğlan der ki çile çekilmez	Mert yiğitler bu gün nâler söveşdi
Hozan tarlalara sünbül ekilmez	Goçaklar okını daşdan ötürdi
Sak yabancı ile başa çıkılmaz	İki leşger birbirine uçaşdı
İçinden sıdk ile yanan olmalı ²³	Düşman gılca dözmân aman getirdi

Karacaoğlan'ın "Hazır ol vaktına Nemse kralı/Yer götürmez asker ile geliyor" şiirinde geçen "Doksan bin var tatlı cana kıyacak/Yüzünü de Tatar Han'dan geliyor." şeklindeki asker sayılarını bildiren kalıp ifadelerin benzeri Magrupi'nin Yusup Beg-Ahmet Beg(Bozoğlan) Destan'ındaki iki uzun kahramanlık şiirlerinde de yer almaktadır:

Karacaoğlan	Magrupi
Hazır ol vaktine Nemse kralı	Bizden salam barıp aydıñ
Yer götürmez asker ile geliyor	Adalatlı soltan gelsin
Patriklerin inmiş tahttan diyorlar	Yasavullar, alıp gaydın
Bir halife kalmış o ada geliyor ²⁴	Şiddetli Şir Arslan gelsin ²⁵

Yetmiş bin var isyah postal giyecek	Leşger geler Nemegandan'dan
Seksen birvar Allah Allah diyecek	Kaşkar, Goçandu-Kokan'dan
Doksan bin var tatlı cana kıyacak	Yıldız babamın zürüyadı
Yüzünü de Tatar Han'dan geliyor.	Yunus Soltan agam gelsin! ²⁶

²³ Öztelli, *a.g.e.*, s. 73.

²⁴ Karaer, Mustafa Necati, *Karacaoğlan*, Ankara, 1988, .130

²⁵ Özkan, *a.g.e.*, s. 365.

²⁶ Özkan, *a.g.e.*, s. 298.

Gelen Ahmet Paşam kendidir kendi Altmış bin dal kılıç küsürü cümdi Kaçma kafir kaçma ölümün şimdi Hacı Bektaş Veli kalkmış geliyor	Biri birine duş bolup Yöriş etsinler goş bolup Ähli Türkmen'e baş bolup Teke Beg'i Zaman gelsin ²⁷
Şevketli efendim Sultanım vezir Altmışbin kılıçlı yanında hazır Deryalar yüzünde bozatlđ Hızır, Benli boza binmiş o da geliyor	Habar barsa eger menden Leşger geler şähri Rumdan Arap birle hem Acamdan On müñ batır batır pälvan gelsin ²⁸
Karac'oğlan der ki burda durulmaz Güleç yüze tatlı söze doyulmaz Gökteki yıldızdan çoktur sayılmaz Yedi iklim dört köşeden geliyor.	Yüz müñ yiğit Ärsarı'dan, Sovut, galkan, zernigärden At, yarag, esbabı bardan Gövsin açıp merdan geler ²⁹
Sana derim sana ey Acem şahı Üstüne Mađrib'ten asker geliyor Tahtını yıkıp da mülkün almaya Sultan Murat kalkmış kendi geliyor	Nama barsa Hindistan'a Goşun düşer Kuhıstan'a Habar yetip Türküstan'a Küllü Türkmen gamlan geler! ³⁰
Otuz bindir hani meydan diyenler, Seksen bin de sarı postal giyenler Doksan bin de Urumeli delisi Sultan Murad kalkmış kendi geliyor. ³¹	Kırk müñ yiğit ner bedevli Meydanda agzı alavlı Nayzası gülgün yalavlı Canı cana goşan geler. ³²

Oğuz Türkmen şairlerinin dili kullanma biçimlerindeki bu paralellik, zihniyet ve zevkte aynı atmosferin ortaya çıkardığı

²⁷ Özkan, *a.g.e.*, s. 365.

²⁸ Özkan, *a.g.e.*, s. 365.

²⁹ Özkan, *a.g.e.*, s. 298.

³⁰ Özkan, *a.g.e.*, s. 298.

³¹ Öztelli, Cahit, *a.g.e.*, s. 348-349.

³² Özkan, *a.g.e.*, s. 299.

müşterek tercihlerden kaynaklanmaktadır. Karacaoğlan ve Magrupi'nin şiirlerindeki kelime, terim ve mecaz seçimi ile bunların her mısra, dörtlük ve şiirin tamamında ahenkli bir bütüne ulaştırılması sözü geçen şairlerin sanat gücüyle ilgilidir. Karacaoğlan, Anadolu'da XIII. yüzyılda yazı dili haline gelen Türkçenin halk dilinde yaşayan söz varlığını yaklaşık olarak üçyüz elli yıl sonra yaşadığı çağda kullanmış ancak kelime dizimindeki maharetiyle olağanüstü bir söyleyiş kudretine erişmiştir. Benzetme, telmih, kinaye, mecaz gibi söz sanatlarını ustalıklarla kullanan şair, ozanlık geleneğinde *Karacaoğlan tarzı* diye anılan özel bir üslûbun yaratıcısı olmuştur. Karacaoğlan ve Magrupi'nin üslûbunda ozanlık geleneğindeki musikinin de önemli yeri bulunmaktadır. Dolayısıyla her iki şairin dili kullanmadaki başarısında kopuz ailesinden gelen divan sazı ile dutarın da katkısı olduğu da muhakkaktır. Karacaoğlan'ın şiirlerinde tamamıyla hece ölçü kullanmasına mukabil, Magrupi destanlardaki bazı şiirlerde aruz vezniyle muhammeslere de yer vermiştir.

Karacaoğlan'ın âşık tarzı şiirde açtığı çığırda Anadolu'da ve diğer Oğuz Türkmen topluluklarında pek çok şair yürümüştür. Karacaoğlan'ın şiirlerinin Türkmenistan sahasındaki varisi başta Mahtımkulu olmak üzere bütün Türkmen şairleridir. Ancak yukarıda da işaret edildiği gibi Magrupi'nin bazı destan ve goşgılarında Karacaoğlan'ın izleri pek belirgindir. Magrupi'nin sözü geçen şiirleri söz varlığı, terim, kafiye, redif, tema ve muhteva bakımından Karacaoğlan'a ait şiirlerden etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan Magrupi, XVIII. asırda Türkmenistan sahasında diğer şairlerle birlikte Karacaoğlan'ın hatırasını yaşatmıştır. Magrupi'nin lirik şiirleri Karacaoğlan, destan ve kahramanlık koşmaları Dede Korkut ve Göroğlı kaynağından beslenmiştir. Bu kaynak o kadar kuvvetlidir ki yüzyıllar boyunca Türkiye ve Türkmenistan Türklerinin iletişimine hizmet etmiştir. Karacaoğlan ve Magrupi gibi şairlerimizin eserleri toplumun her kesimi tarafından okunarak bundan sonra da sadece Türkiye ve Türkmenistan halklarının değil, bütün Türk dünyasının dil, zevk ve ruh bakımından yakınlaşmasına ve kültürel birliğine yardımcı olacaktır. Son sözü yine hem bu dünya,

hem de öbür dünya anlayışında samimî olan Karacaoğlan'ın şiiri ile tamamlamak daha doğru olacaktır:

Karacaoğlan der ki her sözüm hakır,
Yiğit olmayanın yalanı çoktur
Cehennem verinde hic atas voktur